

și mai puternică că în Balcani înțelesul „scrisoare“ este de origine românească.

Un calque din albaneză în aromână este următorul: În dialectul arom. cuvântul *voiu* „vreau“ mai însemnează în Epir (la Aromânii din Sud) și „sânt dator, datorese ceva cuivă“, o însemnare care-i cu totul opusă înțelesului propriu ce are cuvântul în toate dialectele române. *Părazli ți ți vream, ți-l' dedü. Câți paradz ți voiu?* „banii ce-ți datoriam, ți-i-am dat. Câți bani îți sânt dator?“ (La Pap. *Basme* și alte exemple). Forma *voiu* cu acest din urmă înțeles trebuie considerată ca un cuvânt aparte și, ca înțeles, trebuie căutat în una din limbile balcanice de unde a putut fi decalcat. Pentru dial. aromân va trebui să ne îndreptăm mai întâiu la limba greacă. Aci găsim verbul $\Theta\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega$ cu însemnarea de „a fi dator“ pe lângă aceea obicinuită de „a voi“ $\delta\acute{\epsilon}\nu\ \tau\omicron\upsilon\ \Theta\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega\ \pi\lambda\acute{\epsilon}\omicron\nu\ \mu\omicron\lambda\lambda\acute{\alpha}$ „nu-i mai datoresc mult“. Cum însă și la Greci acest înțeles nu poate fi originar, întru cât $\Theta\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega$ din limba veche nu avea decât înțelesul de „a voi, a trebui“, el este decalcat, la rândul lui, dintr'o altă limbă balcanică, care nu poate fi alta decât limba albaneză. Aci avem *duań dua* (*gheg*) *du* cu primul înțeles „sânt dator, datoresc, trebuie“ și apoi acela de „vreau, iubesc“. *Sa pare te du?* „câte parale îți datoresc?“ Este greu a se ști dacă acest calque, la Aromâni, s'a făcut din limba greacă sau direct din limba albaneză. Ceea ce ne face a crede că înțelesul arom. a fost decalcat din cel grecesc, este faptul că în înțelesul acesta necunoscut la nord, unde influența alb. este mult mai intensă. Însă ea nu este exclusă dacă ne gândim că și înțelesul al treilea din dialectul ar. „a iubi“, care ar putea veni din albanezește, nu există la Greci.

T. Capidan

IV.

Câteva cazuri de etimologie populară la nume de plante.

1. **Cruzățea** se întâlnește adesea (Ureche, *Dicționar frances-român*, s. v. *bruyère*; Ciotori, *Note despre Scoția*, în „Viața

Românească“ pe 1915, p. 241) ca nume românesc al plantelor *Barbarea vulgaris* R. Br. (la Panțu, p. 78: *cruşăţea*), *Calluna vulgaris* Salisb. (*iarbă-neagră* la Panțu, p. 129), etc. — Adevăratul nume e: *cruşăţea* = *cruşăţea* (cf. *cruşin*), de la *cruşesc*, „roşesc“ (pentru care, v. Philippide, în „Zeitschr. f. rom. Philol.“, XXVI, 308).

2. **Fiara-pământului** (Iord. Golescu, Dicț. ms., f. 22) nu e decât *fierea-pământului*, lat. *fel terrae*, it. *fiele di terra*, mgr. $\varphi\epsilon\lambda\tau\epsilon\rho\acute{\alpha}\ \gamma\eta\varsigma\ \chi\omicron\lambda\eta$ = *Erythraea Centaureium* Pers. (cf. Langkavel, *Botanik d. spaeteren Griechen*, p. 47) — Numele popular latin de *fel terrae* (Plinius) infirmă aserțiunea lui Pascu („Arhiva“ din Iași, XXV, 193), că *fierea pământului* ar fi = *febra* pământului.

3. **Floarea-oștilor** (Rev. „Tinerimea Română“, III, [1898], p. 158) = *Anemone nemorosa* L., zisă și *floarea Paștilor*, e o etimologie populară din *Osterblume*, numele german. — De la *Paștilor* (floarea), prin *Păștiță* (cf. fr. *Pâquette*), s'a ajuns, în același timp, la: *oiță*, *oițe* (v. Panțu, p. 100): prin a *paște*.

4. **Frunză-de-potcă**, fr. *patte-d'oie*, germ. *Mauer-Gänsefuss*: contaminație între *patka*, „gâscă“ (v.-bulg. *пaтka*, *anas*, „rață“, nsl. *patka*, bulg. *пaтka*, mr. *pata*, „gâscă“), și *pot(e)că*, „drumușor“; cf. *iarba-drumurilor*, cellalt nume al plantei (Panțu, p. 104).

5. **Lingura-popii** = *Asarum Europaeum* L. (Panțu, p. 222): „popa“ a răsărit, în denumirea plantei probabil, din *popivnic* (*pochivnic*, *popilnic*) = sl. 'băutor', 'bețiu' (cf. fr. *cabaret*).

6. **Răstupească** *Melissa officinalis* (Ardeal), numită încă: *roiniță*, *iarba-roilor*, *mătocină* (*matcă!*), *iarba-stupului*, *floarea-stupilor* (Panțu, 239), e o contaminație între *rostopască* s *iarba rândunelei* = *Chelidonium majus* L. (Panțu, 240) și *stup*.

7. **Termer**, una din numeroasele denumiri pentru „cartofi“, e atestat la Panțu, p. 48. — Spitzer (*Die Namengebung bei neuen Kulturpflanzen im Französischen*, în „Wörter und Sachen“, IV, [1912], p. 163) îl notează, fără a-i da de rost, — Să nu fie o traducere „sui generis“ a germ. *Erdäpfel*: *ter(i)-mer(e)*? (Cf. și ngr. $\gamma\epsilon\acute{\omega}\mu\eta\lambda\alpha$, iar, pentru *țară* = pământ, cf. megl. *țară-albă*, „pământ alb“: Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 183).

8. O simplă alterare fonetică are de rezultat adesea desprinderea numelui plantei de adevărata-i tulpină și alipirea lui la alta. Astfel, *corobațică* din Panțu, p. 74, numește planta *Centaurea Gyanus* L., „vinețelele“, pe când, în realitate, ea se potrivește mult mai bine plantei *Lactarius volemus* Fr., fr. *vache*, *vachotte*, „vinețica-cu-lapte“ (p. 329): *corobațica* e, de fapt, *corovațica*, deminutivul lui *corovă* = rus. *korova*, „vacă“, de unde *corovatic*, numele a două varietăți de *Verbascum*, zise și *coada-vacii*, *coada-boului* (p. 154). — Pentru aceasta din urmă denumire notăm varianta *volovatic*, de la rus. *volove*, „boi“ (jud. Iași).

9. *Tăciunul* = *Symphytum officinale* L. (Grigoriu-Rigo, *Medicina pop*, II, p. 221), deci: *iarba-lui Tatin* s. *iarba-Tat-nului* (în răspunsurile la Chestionariul Hasdeu, și: *iarba-lotaținului* s. *iarba lui Lotatin*, din: *lu-Tatin* = lui Tatin), se explică ușor prin varianta de pununțare dialectală *tacinul* (ibid., p. 221), interpretată de etimologia populară ca: „tăciune“.

10. *Mândrușaim*, nume al *mușcătelului* (în com. Cazacu din jud. Brăila), e un evident dublet prin etimologie populară (cu *mândru*) al lui *indrușaim* (v. Panțu, supt *mușcat*), *indrișaim*, — de origine turcească (Șăineanu, *Infl. or.*, II¹, 226), ca alte câteva din n. de plante românești: pentru *sânge-de-nouă-frați* (Panțu, 252), cf. turc. *iki qardaş qanî*, le sang des deux frères, plante pharmaceutique, *sanguis draconis*“ (Barbier de Meynard, II, 233).

V. Bogrea.

V.

Trei porecle românești.

1. Un epitet satiric pentru Evrei, foarte răspândit în Nordul Moldovei, este: *Parhă*, *Parhal*.

Originea lui e, sigur, rut. (s. polon.) *Parh*, *Parhalii*, „juif“, popr. „teigneux“, *Jidioga parhalii*, „juif teigneux“ (v. *Κροπτάδια*, ed. Heilbronn 1883, vol. V, pp. 155, 158, 172).

De la Evreii „noștri“, în schimb trebuie să fie împrumutată injurătura clasică a Evreilor ucrainieni: *A ruach in dain taten arain*, „que le diable entre dans ton père!“ (ibid., p. 168).